

Dumitru Popescu și Revoluția Română din 1989¹

■ NARCIS RONALD POPESCU

[University of Bucharest]

Abstract

By the late 1980s, Ceaușescu had transformed Romania into a police state. The uprising from december 1989 that led to Ceaușescu's downfall began with some incidents in Timisoara on 16 of December. The demonstrations spread to Bucharest, and further to others cities of Romania. We aimed to treat in this paper the Romanian Revolution of 1989, a mixture of spontaneous general uprising and conspiracy against Ceaușescu organized by reform communists and disaffected elements of the Securitate and army. The perspective from which we have chosen to look at the event (and also to the road to the shock of december 1989) is through Dumitru Popescu's memoirs. Dumitru Popescu, ex-vice president of the State Committee for Culture and Art and President of the Council of Socialist Culture and Education, was one of the creators of the Ceausescu's ideology. He graduate the Party School of Social Sciences „A.A. Jdanov” in 1957- an ideological training institute where besides the unconditional commitment to the party some cultural training was required as well.

Keywords

Romanian Revolution; Nicolae Ceausescu; Romanian Communist Party; communist elite; 1980s austerity policy in Romania; Central Committee; ideologue

Introducere

Porțiunea naționalismului comunist și a izolaționismului ceaușist l-a avut printre animatori. Dumitru Popescu (cel care adesea este evocat sub numele „Dumnezeu-Popescu”) a fost unul dintre promotorii principali ai formulelor de elogiare a „geniului” secretarului general al P.C.R., Nicolae Ceușescu. Sursa principală pe care am mizat în surprinderea Revoluției Române din punctul de vedere al unuia dintre principalii promotori ai cultului lui Nicolae Ceaușescu constă în memoriile acestuia citind seria de volume „Cronos autodevorandu-se”, amintirile, aparute la editura Curtea Veche, ale fostului secretar al CC al PCR cât și pe baza lucrării acestuia *Am fost și cioplitor de himere-Un fost comunist se destăinuie*, apărută în ianuarie 1993 la Editura Expres.

Cu toate că memoriile lui Dumitru Popescu poartă pecetea caracteristică memoriilor foștilor potențați comuniști, a autojustificării, tonul fiind unul de autoîndreptățire în cea mai mare parte a dezvăluirilor făcute în virtutea „intențiilor constructive” care au animat

¹ „Această lucrare/articol a beneficiat de suport financiar prin proiectul „Rute de excelență academică în cercetarea doctorală și post-doctorală – READ”, Contract nr. POSDRU/159/1.5/S/137926, proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013.”

acțiunile din perioada comunistă, vom încerca să facem o paralelă istorică între șirul real al evenimentelor și mărturisirile făcute de fostul ideolog în memoriile sale. Totodată, voi încerca să prezint ceva mai amănunțit ce a reprezentat un om ca Dumitru Popescu și ce rol a avut acesta în angrenajul regimului Ceaușescu pe baza mărturisirilor sale.² În calitatea lui de idol al partidului în perioada Ceaușescu, Dumitru Popescu (născut în 1928, la Turnu Măgurele) a absolvit științele economice (1951). A intrat în presă ca redactor la Contemporanul (1950), a fost redactor-șef la Știința Tineretului (1956-1960), director general la Agerpres (1960-1962), redactor-șef la Știința (1965-1968) și, vreme de șase ani, președinte al Consiliului Național al Radioteleviziunii.

Printre alte demnități politice, a fost ministru adjunct al Culturii (1962-1965), membru al CC al PCR pe tot parcursul „epocii Ceaușescu”, membru al CPEX (1969-1989), rector al Academiei „Ștefan Gheorghiu” (1981-1989), condamnat în „lotul CPEX” după prăbușirea regimului.

A scris numeroase volume de proză, poezie și eseuri, după 1990 dedicându-se memorialisticii.³

Astfel, obiectivul acestui articol este să încercăm a reconstitui Revoluția Română din 1989 din perspectiva celui pe care l-am prezentat mai sus, unul dintre personajele centrale ale ideologiei regimului Ceaușescu.

Trebuie precizat faptul că Dumnezeu-Popescu a fost una dintre elitele partidului, acesta a fost pregătit la Școala Superioară de Științe Sociale A.A.Jdanov. Școala Superioară de Științe Sociale „A.A. Jdanov” a fost una din componentele veritabile ale mecanismului de sovietizare, pus în mișcare în România și accelerat, după însușirea rezultatului alegerilor din 19 noiembrie 1946, de comuniștii români.⁴

Totodată, acesta a beneficiat și de un stagiul de specializare suplimentară în străinătate (Școala Jdanov din Leningrad-omolog instituțional al celei din România)⁵. Îl putem considera pe acesta drept un produs al treptei cea mai performante a învățământului de partid din România. Recrutarea acestuia trebuia să se facă utilizând criteriile politice dar și de pregătire intelectuală. În acest scop, a fost organizat un sistem de educație în interiorul P.M.R., pe diferite niveluri (universități de partid, facultăți muncitorești, cursuri de un an, de șase luni etc.).

Formarea cadrelor trebuia să atingă mai multe obiective: îndoctrinarea, profesionalizarea cadrelor, asigurarea unui corp de cadre.

Acestui tip de instituționalizare îi este caracteristică o autonomie ridicată față de societate, o străpungere-break-through- decisivă, o realizare percepută corect ca fiind dependentă de crearea unei organizații ai cărei membri să aibă puține angajamente externe. De fapt, în atenția preocupării sale de creare a unui aparat de cadre relativ imun la apelurile societății înconjurătoare, insistența elitei românești asupra controlului era perfect îndreptățită. Cu alte cuvinte, aparatul de partid, pe măsura creșterii gradului de instituționalizare, se separă de mediul social. Rolul lui fiind acela de a înfăptui proiectul unei elite care se imaginează mesianic-revoluționară.⁶

Am făcut aceste precizări pentru a contura profilul celui care a fost Dumitru Popescu.

2 <http://www.romanalibera.ro/special/reportaje/rl---135-de-ani---cum-l-a-cenzurat-popescu-dumnezeu-pe-nicolae-ceausescu-257034>

3 <http://jurnalul.ro/special-jurnalul/interviuri/trei-decenii-langa-ceausescu-94415.html>

4 Narcis Popescu, „Propagandă și satelizare: Școala superioară de științe sociale A.A. Jdanov, 1948-1958”, *Arhivele Totalitarismului-Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului* 3-4, 68-69 (2010): 34-46.

5 ANIC, Fond C.C. al P.C.R., Secția Propagandă și Agitație, dosar nr. 23/1954, f. 11.

6 Stelian Tănase, *Elite și societate: Guvernarea Gheorghiu-Dej* (București: Ed.Humanitas, 2006), 64-66.

Mai departe, înainte de a ajunge la momentul Revoluției facem o scurtă recapitulare a șirului evenimentelor din spațiul cultural-ideologic care au dus la situația încrâncenată a societății românești de la finalul anilor 80.

Drumul spre prăbușire al regimului Ceaușescu

Astfel, în România regimului lui Ceaușescu, în 1971 tezele din iulie au reprezentat semnalul declanșării unui proces de redogmatizare a literaturii române, al doilea după cel ce a urmat Revoluției maghiare din 1956. Pentru intelectuali, schimbarea subită a politicii culturale în chiar momentul tentativei de desovietizare a reprezentat un moment de tulburare.⁷

În 1974 este adoptată Legea presei din RSR prin care se precizează condițiile în care pot să își desfășoare mai departe activitatea instituții de presă, toate, bineînțeles, aflate sub conducerea Partidului Comunist Român. Practic, presei îi fusese reconfirmat statutul de instrument al propagandei oficiale și cel al ziaristului – de activist al partidului (asimilat propagandistului).⁸

Ar mai fi de punctat un paradox interesant, împrejurarea care a dus la înășprirea controlului asupra culturii, și anume a fost gestul desființării oficiale, în 1977, de către Ceaușescu a instituției cenzurii (Comitetul pentru presă și tipărituri), acest lucru ducând la transformarea fiecărei redacții într-un laborator de cenzură.

Dumitru Popescu comentează declinul regimului Ceaușescu făcând o paralelă în memoriile sale cu regimul cubanez al lui Fidel Castro. „La finalul anilor 70, dintre veteranii primei etape a puterii comuniste au mai rămas doi: Fidel Castro și Kim Ir Sen. Primul a condus revolta țăranilor cubanezi din 1957-1959, devenind ulterior marxist și schimbând coloratura regimului sub influența sovietică. (...). Al doilea, conducătorul nordului în războiul coreean, a trăit la umbra Chinei și a Uniunii Sovietice.⁹ „Acesta relatează în continuare că la sfârșitul anilor 60 l-a asistat la un miting, la Santa Clara pe Fidel Castro, atunci acesta le explica cubanezilor necesitatea egalizării totale a salariilor. (...) Dumitru Popescu precizând mai departe că deși efectul economic dezastruos n-a întârziat să se arate pentru Cuba, Castro a revenit asupra acestei teze și a recunoscut că e o greșeală. Punctând astfel, o flexibilitate politică care nu era valabilă și în cazul lui Nicolae Ceaușescu. „Nu l-au măturat (n.r. pe Fidel Castro) pentru că este un lider național autentic, nu un aparatcic oarecare.”¹⁰

Mai departe, D.Popescu ne împărtășește faptul că pe fondul degringoladei politice și economice ce caracteriza regimul lui Ceaușescu în ultima lui parte, acesta și-a dat seama că „drumul lângă Ceaușescu se încheiase”. „Știind că vin și în întâmpinarea dorințelor cuplului, am facilitat decizia de a ieși din secretariat. l-am sugerat chiar eu ideea trecerii la Ștefan Gheorghiu. Ceaușescu m-a consultat asupra persoanei care să-l înlocuiască pe Leonte Răutu. Pe cine să pună rector.”¹¹

Astfel, după plecarea de la C.C., în 1981, din postura de rector al Academiei Ștefan Gheorghiu, Dumitru Popescu își traduce prezența în C.P.Ex ca pe „o acoperire pentru publicarea cărților de critică socială.”¹² Altfel, în ceea ce privește privilegiile oferite de gospodăria de partid, acesta precizează că locuia într-un apartament de 4 camere ca unic avantaj de care se putea bucura, lucru destul de puțin

7 Vladimir Tismăneanu, *Raport final: Comisia prezidențială pentru analiza dictaturii comuniste* (București: Humanitas, 2007), 325.

8 Tismăneanu, *Raport...*, 324-327.

9 Dumitru Popescu, *Un fost comunist se destăinuie- Am fost și cioplitor de himere* (București: Expres, 1993), 255.

10 Popescu, *Un fost comunist ...*, 256-257.

11 Popescu, *Un fost comunist ...*, 256-257.

12 Popescu, *Un fost comunist ...*, 262.

probabil ținând cont de bunăstarea pe care o oferea nomenclaturii gospodăria de partid. Totodată, Dumitru Popescu nu este reținut de timiditate în a declara mai departe: „În același timp, nu m-am ferit și nu m-am feresc să recunosc și calitățile lui Ceaușescu, pentru care, de altfel, o vreme l-am admirat și l-am iubit. Au fost timpuri când până și defectele și le punea în slujba țării. Dar atât când a fost bun, cât și când a fost rău, a rămas un patriot curajos, încăpățânat și amnițios. În felul lui a ținut la România ca la ochii din cap. România a fost singura dragoste de pe lume a acestui om înspăimântător de zbuciumat.”¹³

Revenind la șirul evenimentelor care au dus la Revoluția din 1989, regimul autoritar al clanului Ceaușescu dădea semne de șubrezire la începutul anilor 1980, căci pe mitul dârzeniei și al demnității naționale nu putea compensa starea de frig și foame cu care trebuia să se obișnuiască poporul român. Pe fondul neumultumirii populare, al ostilității elitei intelectuale apăruseră la sfârșitul anilor 70, primele manifestări cu caracter de disidență sau de împotrivire (cazul Goma, sindicatul liber SLOMR, revolta minerilor de la Petroșani; mai târziu, cazul lui Dorin Tudoran, luările de poziție ale Doinei Cornea și ale lui Mircea Dinescu).

„Cazul Goma” a fost receptat și în Occident. Încă din 1970, ca urmare a criticilor repetate aduse regimului, lui Paul Goma (care fusese arestat și condamnat la doi ani de închisoare după Revoluția din Ungaria) i se interzice să mai publice. Acesta însă își va trimite manuscrisul în Occident unde acesta aoare în traducere germană în 1971 la Târgul Internațional de Carte de la Frankfurt.

Mai mult, în 1977, Paul Goma redactează o scrisoare rechizitoriu pentru Ceaușescu, urmează să fie arestat, ulterior-obligat să se expatrieze în Franța. Și asta pentru că ostilitatea față de orice nucleu de gândire independentă este o caracteristică a totalitarismului. Trebuie abolit însuși principiul alterității pentru a obține un control perfect asupra minții, ceea ce reprezintă esența logicii totalitare a dominației. Nici un centru (real sau potențial) de disidență sau de pluralism nu poate fi îngăduit. Adevărul este definit în mod pragmatic de criteriile politice.¹⁴

Acolo, Paul Goma realizează o serie de campanii la postul Europa Liberă, cu susținerea Monicăi Lovinescu și a lui Virgil Ierunca, realizatorii unor emisiuni de o extraordinară audiență, amenințătoare pentru stabilitatea regimului.¹⁵

Bineînțeles, preluarea puterii, la 12 martie 1985, de către M.Gorbaciov la Moscova a însemnat o schimbare de proporții în situația regimului comunist din România pe plan internațional și pe plan intern.¹⁶

Mai departe, criza definitivă a regimului lui Ceaușescu și, mai ales, ruperea oricărei legături legitimizează între partid și clasa muncitoare a fost dovedită de mișcarea de protest a muncitorilor din Brașov, din toamna lui 1987.¹⁷ În noaptea de 14 spre 15 noiembrie, 4000 de lucrători au încetat lucru cerând plata integrală a salariilor și condiții omenești de viață. Protestul s-a radicalizat, discuția cu autoritățile a fost un eșec, s-a strigat: jos Ceaușescu! Scena era similară cu altele petrecute în 1953 la Berlin, în 1956 la Poznan și Budapesta, în 1971, 1976, 1980, 1986, 1988 în Polonia, la Gdansk, Szczecin, Varșovia etc.¹⁸ În aprilie 1988, Ceaușescu își prezintă planul de sistematizare rurală, aproape toate satele românești urmând să dispară până la sfârșitul secolului, fiind înlocuite de 550 de complexe agroindustriale; Practic, cu acest plan Ceaușescu atinge apogeul naturii sale distructive.¹⁹

13 Popescu, *Un fost comunist ...*, 269.

14 Vladimir Tismăneanu, *Stalinism pentru eternitate: O istorie politică a comunismului românesc* (Iași: Polirom, 2005), 247.

15 Tismăneanu, *Raport...*, 329.

16 Tismăneanu, *Raport...*, 444.

17 Stejărel Olaru, *Ziua care nu se uită. 15 noiembrie 1987 Brașov*, (Polirom: Iași, 2002), 213-220.

18 Tismăneanu, *Raport...*, 447.

19 Tismăneanu, *Raport...*, 446-448.

Anul 1989, anul prăbușirii regimului comunist, încadrează o societate românească izolată, la capătul puterilor. La 10 martie apare *Scrisoarea celor șase*, o scrisoare deschisă adresată lui Nicolae Ceaușescu de șase veterani comuniști (Corneliu Mănescu, C-tin Pârvulescu, Al.Bârlădeanu, Gh.Apostol, Silviu Brucan, Grigore Răceanu). Textul îi reproșează lui Ceaușescu programul de sistematizare a satelor, cultul personalității dar și eșecul economic. Autorii sunt reținuți și plasați în domiciliu obligatoriu, la periferia Bucureștiului.²⁰ O serie de alți intelectuali critică regimul, pe zidurile diferitelor orașe apar manifeste anti-Ceaușescu, o explozie a incendiilor statuia lui Lenin din București, semne că apatia tradițională a societății românești era un capitol încheiat. Erau semne care anunțau finalul inevitabil al regimului.

În februarie 1989 mai multe sate din Belgia anunță că au adoptat 1000 de sate din România amenințate să fie distruse; două săptămâni mai târziu, în Franța alte 2100 de localități se înfrățesc cu tot atâtea sate românești. Autoritățile întăresc măsurile de pază fără să reușească să oprească exodul. La 12 aprilie 1989, Ceaușescu anunță – ca pe un mare triumf – că a reușit plata datoriei externe fără însă vreun folos, creditele folosite de Ceaușescu nu au servit pentru modernizarea țării, pentru creșterea standardului de viață ci pt.proiectele megalomane ale dictatorului.²¹

Dumitru Popescu și „seismul” din decembrie 1989

Toamna anului 1989 aduce extincția regimurilor comuniste. În data de 12 septembrie la Varșovia se instalează primul guvern necomunist de după 1945. Începând cu 9 noiembrie cade zidul Berlinului. Mai departe, liderul bulgar Jivkov este și el înlăturat; În Cehoslovacia, Parlamentul condus de Alexandr Dubcek, fostul lider al primăverii de la Praga îl alege președinte pe disidentul Vaclav Havel, În Ungaria Partidul Comunist devine partid socialist și acceptă pluralismul politic și alegerile libere. Acesta era climatul în care Ceaușescu preferă să păstreze rigiditatea regimului său, cu riscul izolaționismului total, România devenind cea mai expusă pentru un deznodământ revoluționar violent.

Astfel, la 16 decembrie 1989, la protestul locuitorilor Timișoarei, regimul, folosește forța pentru a împrăști mulțimea. Dumitru Popescu rememorează evenimentele în memoriile sale: „În ceea ce mă privește (...) mă săturasem până în gât, voiam să mă consacru muncii scriitoricești. (...) Din acest motiv pot spune că 17 decembrie 1989 m-a prins nepregătit.”²² „Am fost convocat în după amiaza zilei respective la o ședință a C.P.Ex. Am ajuns târziu, ședința începuse, domnea o atmosferă grea. (...) m-am așezat lângă șeful adjunct al cancelariei și l-am întrebat despre subiectul discuției. Mi-a scris pe coperta caietului său: E vorba de un popă reformat! Nu auzisem nimic de Laszlo Tokes, mă rupsesem de viața politică. (...) Ceaușescu tocmai îmi interoga pe cei trei lideri ai ministerelor de apărare(Armata, Miliția,Securitatea). (...) Mă surprindea vehemența lui Ceaușescu.”²³

Cu alte cuvinte, fostul ideolog al lui Ceaușescu ne spune că a intuit că este ceva important la mijloc, nu numai incidentul de la Timișoara l-a scos pe Ceaușescu din pepeni, ci și comportamentul celor trei miniștri. Toată noaptea anterioară, acesta avusese discuții cu ei, le dăduse ordin să ia anumite măsuri și ei trataseră ordinul superficial, îl bagatelizaseră. D.Popescu mai spune „Deși rezulta că se pusese capăt dezordinii, el ținea să dea o lecție. Lecție aspră. Am reținut și referiri la o intervenție străină din Est și din Vest, dar, mărturisesc, le-am asociat demagogiei lui

20 Tismăneanu, *Raport...*, 448.

21 Tismăneanu, *Raport...*,450-452.

22 Popescu, *Un fost comunist...*,369.

23 Popescu, *Un fost comunist...*,369.

antiimperialiste, devenită în ultima vreme loc comun."²⁴ Mai departe, D.Popescu ne spune că cei trei erau foarte șocați „Pentru prima dată se auzea în C.P.Ex. sau în orice adunare publică, o asemenea amenințare: „*Știți ce meritați?* – i-a întrebat Ceaușescu- *Să vă pun în fața plutonului de execuție!* - a răspuns tot el, continuând: *Vă rog să rețineți persoana întâia singular!*” „Lui Milea i se încheștasera fălcile, de abia a mormăit câteva cuvinte”²⁵

După acuzațiile de trădare s-a rezumat la ideea de a-i destitui pe cei trei. Deja o concesie. Reieșea că dăduse indicații prealabile pentru convocarea Consiliului de Stat, astfel că destituirea să se opereze pe loc. Totuși, Dumitru Popescu mai spune că în realitate, Ceaușescu nu dorea să-i destituie pe cei trei: „Ceaușescu obișnuia să te lase să-i intuiești intențiile. Niciodată nu spunea exact ce gândește, te constrângea să deduci tu din anumite gesturi, din anumite inflexiuni ale vocii, din anumite priviri.”²⁶ Astfel, din 17 decembrie, din ordin, armata deschide focul, se înregistrează morți și răniți. În cadrul aceleiași ședințe a C.P.Ex. Ceaușescu amenință du demisia dar se răzgândește: „El avea nevoie acum de o adeziune necondiționată a C.P.Ex., la hotărârea pe care o luase. Indiferent de intențiile lui, indiferent de cum avea să procedeze, voia ca tot C.P.Ex să îi dea dreptate. (..) Stăpânindu-se, a întrebat cu o oarecare aparență de calm: *Și voi ceilalți, sunteți de aceeași părere?* În sală s-a produs o rumoare aprobativă. A dat cu pumnul în masă, s-a ridicat în picioare și a strigat: *eu cu acest Comitet Executiv nu pot să mai lucrez. Alegeți-vă alt Secretar General!* Și a dat să plece (...) În mintea lui s-o fi înfiripat ideea că în C.P.Ex. se conturase o disidență. (...) Au interveni câțiva, repede și l-au blocat la ușă. Am auzit cuvinte patetice, angajamente de natură să-l frâneze. Elena își juca rolul nagistral. Nu s-a amestecat, în schimb mima emoția înduioșătoare a femeii părăsite. Simula plânsul”²⁷ În cadrul aceleiași ședințe Elena Ceaușescu adaugă „*Trebuia să trageți în ei, ar fi căzut și atunci trebuia să îi băgați la închisoare.*” În final, ședința s-a calmat. Ceaușescu a rămas hotărât ca cei trei lideri ai apărării să rămână în funcții cu angajamentul de a aplica ordinul dat anterior. Mai mult, Ceaușescu a anunțat că a doua zi va pleca în Iran și a hotărât ca în locul lui să rămână Elena Ceaușescu și Manea Mănescu. A mai hotărât ca în perioada cât lipsește el, membrii Biroului Permanent al Comitetului Politic Executiv să nu părăsească Bucureștiul.

Dumitru Popescu și-a amintit că în seara de 17, Ceaușescu avusese o teleconferință cu organele județene de partid și de stat, atrăgând atenția „*Suntem în stare de război*”, astfel, sensul real al acestei expresii un război purtat de clanul Ceaușescu, aflat pe punctul de a pierde puterea, împotriva poporului român.”²⁸

Acesta organizează un baraj informațional, orașul e complet izolat cu ajutorul trupelor. Sunt trimiși oamenii de încredere pentru a înăbuși revolta, Ioan Coman, secretar al C.C.al P.C.R., general-maior Ștefan Gușe, șeful Statului Major, Mihai Chițac. Printre aceștia alți emisari mandatați să ia măsuri dure de represiune, sub conducerea lui Constantin Dăscălescu și Emil Bobu.

Mai trebuie spus că ședința C.P.Ex-ului din data de 17 nu a fost urmată de un comunicat de presă.

D.Popescu își amintește că Ceaușescu a stat 3 zile în Iran. S-a întors miercuri, pe 20 decembrie 1989, la prânz. „Mi se pare că a scurtat puțin vizita, trebuia să vină seara sau joi dimineața.”²⁹

Întors în țară, Ceaușescu apare la televiziune unde declară că „la Timișoara, elemente ostile, agenți străini, huligani, fasciști și trădători au provocat tulburări”.

24 Dumitru Popescu, *Un fost comunist...*,369-371.

25 Popescu, *Un fost comunist...*,372.

26 Popescu, *Un fost comunist...*,372 .

27 Popescu, *Un fost comunist...*,373-375.

28 Tismăneanu, *Raport...*,453.

29 Popescu, *Un fost comunist...*,380.

Nu pronunță nici un cuvânt de regret pentru victime. Mitingul convocat la București a doua zi are ca scop mobilizarea mulțimilor în jurul cultului persoanei sale; După cum mărturisește și Dumitru Popescu, Ceaușescu se credea încă iubit de muncitori.³⁰

Agită pentru ultima oară discursul său despre pericolul extern, apărarea suveranității țării, viitorul luminos al României. Mulțimea nu se mai lasă manipulată, se revoltă, pune stăpânire pe bulevardele centrale, apoi pe întreg orașul.³¹

D.Popescu își amintește: „S-a auzit un zgomot ca de petardă și un hârâit în instalația de sonorizare, după care un șuvoi s-a năpustit dintre Hotel București.(...) Mii de oameni au rupt-o la fugă și s-au bifurcat. Au împins cordoanele. S-au aciuat, parcă de frică sub balconul C.C. Ceaușescu s-a tulburat și a întrerupt, după care a început să strige: *Liniștiți-vă, tovarăși!* (...) Nu știa nici el ce să spună. Mișcarea s-a potolit, grupurile s-au repliat, oamenii s-au liniștit. Ceaușescu a reînceput să vorbească. Din nou ovații (...) Și din nou o ruptură, din nou tropăială, panică. Directorul de cabinet i-a șoptit ceva lui Ceaușescu.Și mișcarea din piață nu s-a mai oprit. Ceaușescu a părăsit brusc balconul și a intrat în cabinet.”³²

După Timișoara și București, urmează Cluj, Sibiu, Brașov etc. Ceaușescu dă ordin de represiune în după-amiaza aceleiași zile. La mizeul nopții Armata trece la represalii. Se înregistrează morți, răniți, arestări. A doua zi, populația ocupă centrul orașului. Clădirea C.C. al P.C.R., sediul puterii comuniste, clădirea urmând a fi părăsită de cuplul Ceaușescu cu un elicopter. Regimul s-a prăbușit, mulțimile insurgente invadează clădirea. Cei doi sunt arestați în aceeași zi, iar la 25 decembrie 1989 sunt judecați într-un proces controversat și executați. Astfel, se încheie 45 de ani de comunism pentru România, de istorie sângeroasă și violentă.

Concluzii

Raymond Aron justifică infleunța căpătată de marxism prin faptul că societățile moderne, în măsura în care sunt în același timp industriale și democratice, sunt afectate de o dublă contradicție: convinse de o putere de producție nelimitată, ele sunt șocate de insulele de sărăcie care nu au dispărut; ele proclamă sus și tare egalitatea fundamentală a tuturor indivizilor și sunt în același timp surprinse de inegalitățile care persistă între cetățeni.³³ La mijlocul anilor 70, Nicolae Ceaușescu făcuse una dintre multele sale previziuni ale cariere sale. Totodată, într-un tip de economie centralizat, naționalizat-planificat, într-o societate închisă (supusă ambițiilor comunismului național gândit de Ceaușescu) previziunile erau o necesitate organică pt.regim. Astfel, acesta spunea: „*În anul 1990 România se va afla pe o treaptă superioară de dezvoltare; în linii generale va fi înfăptuită societatea socialistă multilateral dezvoltată, creându-se o bază trainică pentru trecerea la făurirea treptată a societății comuniste în patria noastră.*”³⁴

Un deceniu mai târziu, la sfârșitul anilor 80, regimul lui Nicolae Ceaușescu își cunoaște declinul și prăbușirea inevitabilă din decembrie 1989. Seria de politici adoptată de Nicolae Ceaușescu. Rolul pe plan extern al lui Ceaușescu scade simțitor. Odată cu schimbarea puterii la Moscova și venirea la conducere a lui Gorbaciov din martie 1985, situația regimului comunist din România pe plan internațional și pe plan intern cunoaște o schimbare semnificativă. Ceaușescu își pierde toate atuurile,

30 Popescu, *Un fost comunist...*,379.

31 Tismăneanu, *Raport...*,455.

32 Dumitru Popescu, *Un fost comunist...*,381-383.

33 Raymond Aron, *Lupta de clasă: Noi prelegeri despre societățile industriale*, (Polirom: Iași, 1999), 60.

34 Adrian Cioroianu, *Pe umerii lui Marx, O introducere în istoria comunismului românesc* (București: Curtea Veche, 2007), 493.

devine izolat pe plan internațional. Plata datoriei externe, la care se înhămasse din 1982 nu va încuraja legăturile economice, atâta vreme cât sunt interzise luare de alte credite sau importul de tehnologii superioare. Criza gravă a economiei românești devine cunoscută pe plan internațional, România nu mai prezintă interes, neputând oferi vreo garanție pentru eventualii parteneri. Atitudinea lui Ceaușescu împinge regresiv situația României la o penurie cronică, izolarea diplomatică și politică fiind dublată de una economică și financiară.

Protestul muncitorilor din Brașov, la 15 noiembrie 1987, este semnalul că pentru regimul Ceaușescu a început sfârșitul; Semnele nemulțumirii, ale frustrării și ale protestului, apar pretutindeni. Societatea românească, ajunsă la capătul puterilor, va reacționa 2 ani mai târziu când în decembrie 1989 este declanșată Revoluția Română. În acel moment România se afla la sfârșitul unui ciclu istoric. O situație revoluționară determinată de incapacitatea instituțiilor unui regim perimat de a rezolva problemele impuse de societate.

Dumitru Popescu, fost ministru adjunct al Culturii (1962-1965), membru al CC al PCR pe tot parcursul „epocii Ceaușescu”, membru al CPEx (1969-1989), rector al Academiei „Ștefan Gheorghiu” (1981-1989), a fost o figură reprezentativă pentru etapa naționalismului ceaușist. Am căutat în cadrul acestui articol pe baza memoriilor acestuia să facem o paralelă istorică între șirul real al evenimentelor ce au dus la Revoluție și mărturisirile făcute de fostul ideolog în memoriile sale. Este interesant de privit din perspectiva fostului ideolog al regimului Ceaușescu câteva dintre evenimentele importante ale epocii comunismului național cât și efectele la vârful P.C.R. ale evenimentelor din decembrie 1989.

Bineînțeles, nu trebuie uitat nici caracterul sângeros al Revoluției din România; responsabilitatea este a regimului dar este și una individuală, a oricărui corifeu al epocii Ceaușescu care a elaborat și pus în practică ordinele oprimate pentru poporul român.

Faptul că Revoluția Română a fost singura de acest tip din estul Europei unde s-a vărsat sânge, ne face să conchidem că regimul comunist a supraviețuit atâta vreme cât autoritățile statului totalitar au rezolvat situațiile de criză folosind forța. Odată ce U.R.S.S. a încetat să mai susțină cu militari aceste regimuri, ele au dispărut în câteva luni de pe scena istoriei. Ceaușescu, rupt de realitate, crezând că beneficiază de susținerea „clasei muncitoare”, a sperat să supraviețuiască politic, în ciuda mizeriei generale și a falimentului economic. Astfel, am expus în acest articol câteva aspecte ce au dus la Revoluția din 89 cât și derularea ei-din perspectiva uneia dintre elitele fundamentale ale domeniului cultural-ideologic pe care s-a sprijinit regimul Ceaușescu.

BIBLIOGRAFIE

Arhivă:

ANIC, Fond C.C. al P.C.R., Secția Propagandă și Agitație, dosar nr. 23/1954.

Cărți:

ARON Raymond, *Lupta de clasă: Noi prelegeri despre societățile industriale*, Iași, Polirom, 1999,

CIOROIANU Adrian, *Pe umerii lui Marx, O introducere în istoria comunismului românesc*, București, Curtea Veche, 2007.

OLARU Stejărel, *Ziua care nu se uită. 15 noiembrie 1987 Brașov*, Iași, Polirom, 2002.

POPESCU Dumitru, *Un fost comunist se destăinuie – Am fost și cioplitor de himere*, București, Expres, 1993

TĂNASE Stelian, *Elite și societate: Guvernarea Gheorghiu-Dej*, București, Ed.Humanitas, 2006.

TISMĂNEANU Vladimir, *Raport final: Comisia prezidențială pentru analiza dictaturii comuniste*, București, Humanitas, 2007.

TISMĂNEANU Vladimir, *Stalinism pentru eternitate: O istorie politică a comunismului românesc* Iași, Polirom, 2005.

Resurse online:

<http://jurnalul.ro/special-jurnalul/interviuri/trei-decenii-langa-ceaurescu-94415.html> <http://www.romanalibera.ro/special/reportaje/rl---135-de-ani---cum-l-a-cenzurat-popescu-dumnezeu-pe-nicolae-ceaurescu-257034>